
PRAKTYCZNE WYMIARY DIALOGU SPOŁECZNEGO

**Perspektywa aplikacyjna na przykładzie działań
Klubu Młodzieżowego „Alternatywa”**

Dr Bartosz Łukaszewski, Mgr Dominik Kuciński

Ilościowe tło podejmowanych działań - diagnoza

- 28% polskich rodzin dotkniętych różnymi formami ubóstwa (GUS, 2012)
- W 2008 roku osoby poniżej 18-go roku życia stanowiły 34% populacji zagrożonej skrajnym ubóstwem (GUS, 2009)
- W bramach, na ulicach czas spędza 300 tys. polskich dzieci, „samowychowanie” (szacunki NGO, prof. E. Leś, prof. M. Jędrzejko, 2010)
- Przed 13-tym rokiem życia alkoholu spróbowało co trzecie dziecko, upojenie alkoholowe – 25% 13-latków (PARPA, 2010)
- Do picia wódki przyznało się 68% uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych (CBOS, 2014)
- Od 2008 roku wzrost o 40% przestępstw na terenie szkół, trzykrotny wzrost przestępstw związanych ze znieważeniem nauczyciela, czterokrotny wzrost przestępstw rozbójniczych (dane policyjne)
- 36% warszawskich gimnazjalistów doświadczyło przemocy w szkole, 30% brało udział w bójce, 26% (29% chłopców) przynajmniej raz ubliżało nauczycielowi, (dr K. Ostaszewski, IPiN, 2009)
- W okresie 1999-2010 wzrost o 169% liczby dziewcząt podejrzewanych o udział w bójce
- 20% polskich uczniów posiada zaburzenia emocjonalne na tle depresyjnym (prof. P. Zimbardo, 2013)

POTRZEBA POGŁĘBIONEGO DIALOGU SPOŁECZNEGO

- Szeroki zakres oddziaływania czynników ryzyka dewiacyjnego wpływa na zwiększenia odsetka młodzieży w ramach rozkładu problemów społecznych całego społeczeństwa (przeciwnie do tendencji demograficznych)
- Taki stan rzeczy rodzi potrzebę dialogu nad rozwiązaniem owych problemów (np. w postaci dzielnicowych, interdyscyplinarnych zespołów ds. młodzieży)
- Podstawowe implikacje zauważalne są już na polu samej definicji problemu społecznego – zachowania/stanu niepożądanego, możliwego do zniwelowania jedynie poprzez grupowe działanie danej społeczności
- W związku z tym konieczną staje się współpraca dla uzgodnienia priorytetowych obszarów działania przez władze samorządowe, instytucje wsparcia społecznego, organizacje pozarządowe, instytucje religijne
- W odniesieniu do konieczności rozwoju społeczno-osobowościowego młodzieży należy zwrócić szczególną uwagę na następujące agendy socjalizacyjne – rodzinę (w kontekście jej funkcjonalności/dysfunkcyjności, w tym m.in. narastający problem przemocy o charakterze werbalnym, psychicznym), szkołę (środowisko ryzyka dewiacyjnego, co wynika z przytoczonych danych), grupę rówieśniczą
- Na terenie dzielnicy Bemowo osiedla szczególnie ryzykowne to Jelonki oraz poszczególne ulice Nowego Bemowa, osiedla położone w okolicach lotniska, a także hali Legii

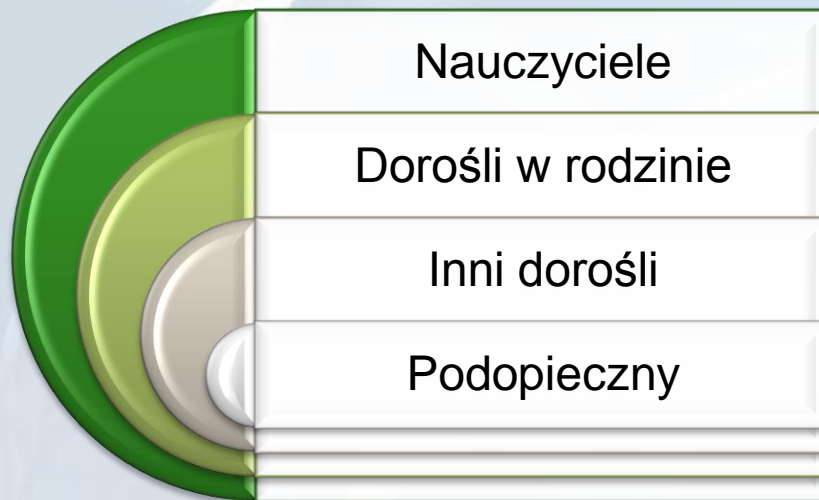
WNIOSKI Z BADAŃ EWALUACYJNYCH (REZULTATY BAZOWE)

- W odniesieniu do wyróżnionych i zawartych w ramach narzędzia badawczego płaszczyzn relacji adolescenta z otoczeniem uzyskano następujące rezultaty:
- ❖ w zakresie relacji interpersonalnych z osobami dorosłymi najwyżej oceniane są relacje z tzw. innymi dorosłymi (m.in. kadrą FND), słabiej z dorosłymi w środowisku rodzinnym, najslabiej natomiast relacje z nauczycielami w środowisku szkolnym
- ❖ w zakresie relacji z rówieśnikami najwyżej oceniane są relacje z rówieśnikami w grupie rówieśniczej poza szkołą, słabiej relacje z rówieśnikami w szkole, najslabiej natomiast relacje z rówieśnikami w klasie
- ❖ w obrębie podkategorii określonej jako wykonywanie zadań zwraca uwagę wysoka ocena aktywności, niższa kreatywności oraz najniższa umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów w grupie
- ❖ w bloku dotyczącym funkcjonowania społeczno-emocjonalnego, w ramach podkategorii dotyczącej funkcjonowania społecznego najwyżej oceniane jest szanowanie cudzej własności, następnie pomocność w stosunku do innych, pozycja w grupie, umiejętność przyjmowania krytyki, najniżej natomiast przestrzeganie zasad
- ❖ w kontekście funkcjonowania emocjonalnego 60% respondentów stwierdza, iż sytuacje w których nie radzą sobie z własnymi emocjami zdarzają się średnio często, po 15% często i rzadko, po 5% bardzo często i bardzo rzadko
- ❖ najczęstsze emocje w powyższych sytuacjach to agresja – 70%, złość (gniew) – 65% oraz smutek - 25% (współwystępujące), pozostałe to strach – 20% oraz wycofanie – 5%
- ❖ respondenci deklarują najwyższą samoocenę w środowisku rówieśniczym, niższą w rodzinie, najniższą natomiast w szkole

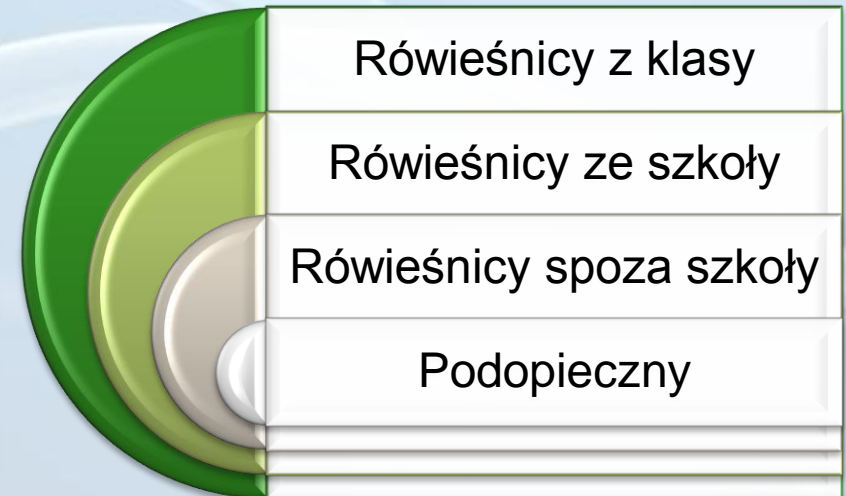

WNIOSKI Z BADAŃ. STRUKTURA RELACJI MIĘDZY PODOPIECZNYMI A OTOCZENIEM

■ Dorośli

■ Rówieśnicy

WNIOSKI Z BADAŃ. OCENA FUNKCJONOWANIA PODOPIECZNYCH

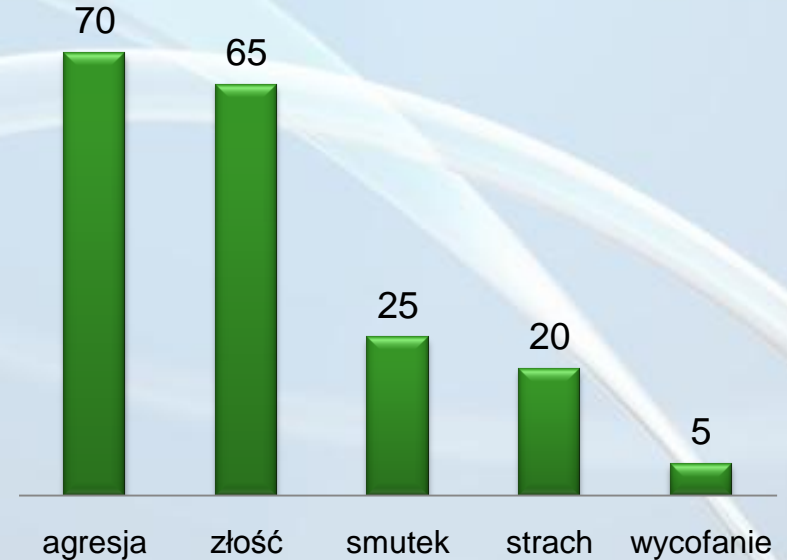
Wykonywanie zadań

- Aktywność
- Kreatywność
- Rozwiązywanie problemów w grupie
- Formułowanie celów

Relacje interpersonalne

- Poszanowanie własności
- Pomoc innym
- Pozycja w grupie
- Przyjmowanie krytyki
- Przestrzeganie zasad

Objawy problemów z emocjami [%]

WNIOSKI Z BADAŃ. FUNKCJONOWANIE MŁODZIEŻY A RELACJE Z OTOCZENIEM

Wykonywanie zadań

- Inni dorośli [+]

Kreatywność

- Inni dorośli [+]
- Rówieśnicy [+]

Przestrzeganie zasad

- Rówieśnicy [+]
- Nauczyciele [+]
- Dorośli w rodzinie [-]

Pozycja w grupie

- Rówieśnicy [+]
- Nauczyciele [-]

WNIOSKI Z BADAŃ. CELE I ASPIRACJE

Podstawowym problemem młodzieży jest trudność z formułowaniem celów i aspiracji

Edukacja i nauka

- obowiązki szkolne, wyrównanie zaległości

Samorealizacja

- sport, muzyka, motoryzacja, street art, historia, medycyna, logistyka, weterynaria

Wymiar emocjonalny

- potrzeba bliskości, związek uczuciowy, chęć założenia rodziny

WNIOSKI Z BADAŃ (CELE I ASPIRACJE)

- Formułowanie celów i aspiracji stanowi dla respondentów największą trudność ze wszystkich zagadnień poruszanych w ramach kwestionariusza ankiety,
- W czterech przypadkach respondenci stwierdzili, iż nie posiadają celów oraz aspiracji
- Oprócz zajęć wyrównawczych i sporadycznie zajęć sportowych respondenci stwierdzają, iż nie uczęszczają na żadne zajęcia pozalekcyjne
- Najczęstsze tendencje zauważalne w ramach pytania otwartego dotyczącego nauki, celów i aspiracji, w ramach komponentu dotyczącego edukacji wiążą się z bieżącymi obowiązkami szkolnymi, ewentualnie wyrównywaniem braków
- Cele i aspiracje adolescentów zorientowane są wokół prób samorealizacji na polu zainteresowań takich jak sport (piłka nożna, koszykówka, sztuki walki, rugby), muzyka (w formie własnej twórczości), streetart/graffiti, motoryzacja, informatyka, historia, logistyka, medycyna, weterynaria
- Pozostałe cele i aspiracje wiążą się głównie z poszukiwaniem wypełnienia luki na polu potrzeby bliskości w ramach związków uczuciowych, których deklarowany, nadrzędny cel stanowi założenie rodziny

WNIOSKI Z BADAŃ (KORELACJE LINIOWE)

- Pozytywne relacje z innymi dorosłymi współwystępują z pozytywnymi ocenami relacji z innymi kategoriami, za wyjątkiem rodziny, to właśnie na linii młodzież-rodzina dochodzi do wyraźnych zaburzeń relacji interpersonalnych
- Zauważalne są bariery pomiędzy nauczycielami, a grupą rówieśniczą i dorosłymi z rodziny
- Aktywność w wykonywaniu zadań jest relatywnie najsilniej powiązana z pozytywną oceną relacji z „innymi dorosłymi”, natomiast najslabiej z pozytywną oceną z „dorosłymi z rodziny”;
- W przypadku analizy oceny kreatywności w wykonywaniu zadań na pierwszy plan ponownie wybija się związek z pozytywną oceną relacji z „innymi dorosłymi”, ale także z „grupą rówieśniczą”
- Przestrzeganie zasad, stanowiące jeden z elementów funkcjonowania społecznego jest relatywnie najsilniej powiązane z pozytywną oceną relacji w grupie rówieśniczej oraz z nauczycielami, natomiast najslabiej z rodziną (co stanowi czynnik patogeny)
- Zaobserwowano stosunkowo silny związek między oceną pozycji w grupie a relacjami z grupą rówieśniczą, zauważalna jest także wyraźna bariera „my-oni”, bliskie relacje z nauczycielami są odwrotnie proporcjonalne do pozycji w grupie
- Trudności w relacjach interpersonalnych z dorosłymi w rodzinie oraz nauczycielami w środowisku szkolnym wpływają na problemy emocjonalne, a ich określona etiologia determinuje próby rozwiązywania w relacjach z innymi dorosłymi

WNIOSKI Z BADAŃ (REASUMPCJA)

- Czynniki wpływające na tzw. ryzyko dewiacyjne zauważyć można zarówno w sferze instytucjonalnej – agend socjalizujących takich jak: rodzina – począwszy od etapu jej dezintegracji, szkoła – w zakresie dysfunkcji w relacjach uczeń – nauczyciel, a także braku instytucjonalnej organizacji czasu wolnego, jak również na płaszczyźnie grupy rówieśniczej (co wiąże się głównie z okresem adolescencji, a także m.in. z wypełnianiem braków na polu organizacji czasu wolnego, ew. z lukami aksjologicznymi w zakresie transmisji wartości w rodzinie i ich kompensacją na polu interakcji rówieśniczych, influencją tzw. znaczących innych)
- Czynniki rozwoju społeczno-osobowościowego nie występują w sferze instytucjonalnej – agend socjalizujących, są natomiast dostrzegalne na polu grupy rówieśniczej, posiadającej subkulturyzujące oddziaływanie, zogniskowane wokół grupowych, wspólnych zainteresowań, a także epizodycznie w zakresie zainteresowań ściśle indywidualnych
- Powyższe tendencje obrazują następujące wypowiedzi – „*moich rodziców nie bardzo jakoś interesuje to co robię ja, a mnie nie interesuje to co oni*”, „*te nauczycielki są jakieś pokrecone, nic nie robisz a one się na ciebie drą (...) Ostatnio taka zaczęła mnie szarpać i rzuciła mną o tablicę (...) ja kiedyś rzuciłem kredą, bo mnie wkurzyła jedna*”, „*na osiedlu w porządku, kolega mi tutaj pomógł życiowo*”, „*muzyka, nagrywanie, to jedna z moich mocnych stron*”

PERSPEKTYWA MIĘDZYSEKTOROWA

BARIERY KOMUNIKACYJNE WSKAZYWANE PRZEZ URZĄD DZIELNICY

- ❖ Niezrozumienie ograniczeń prawnych i administracyjnych przez przedstawicieli NGOs (wskazywane są zarówno akty prawne o charakterze ogólnopolskim jak i nadrzędna pozycja Urzędu Miasta)
- ❖ Nadmierne oczekiwania NGOs względem współpracy z UD
- ❖ Zbyt szeroki zakres oczekiwanych kompetencji pracowników urzędu
- ❖ Brak jednolitego głosu i postulatów przedstawicieli organizacji pozarządowych
- ❖ Chaos organizacyjny w strukturach organizacji pozarządowych
- ❖ Nadmierna „ideowość”, brak racjonalizmu i pragmatyzmu w działaniach i postulatach NGOs
- ❖ Brak wewnętrznej koordynacji NGOs, brak partycypacji NGOs w ramach struktur komunikacyjnych przy jednoczesnych oczekiwaniach względem UD

DZIAŁALNOŚĆ PROSPOŁECZNA REZULTAT DIALOGU SPOŁECZNEGO

- ❖ Działania KM „Alternatywa” stanowią jeden z rezultatów dialogu społecznego (na linii działacze społeczni – młodzież)
- ❖ Codzienne działania o charakterze prorozwojowym (studio muzyczne, warsztaty sportów miejskich, warsztaty malarstwa/graffiti, trening umiejętności społecznych/relacji interpersonalnych)
- ❖ Rozwiązywanie problemów adaptacyjnych/przeciwdziałanie zachowaniom ryzykownym/uzależnieniom, konsultacje wewnątrzrodzinne na linii rodzice - dzieci
- ❖ Dialog międzypokoleniowy – cykl spotkań Pokolenie Własnych Ścieżek 1944-2014
- ❖ Rewitalizacja przestrzeni miejskiej (wykorzystanie frontowej elewacji bloku przy ul. Borowego 8)
- ❖ W działaniach KM „Alternatywa” od maja 2014 roku do grudnia 2014 roku uczestniczyło bezpośrednio ok. 150 osób